

Scrisori din Basarabia

I

Viața noastră curentă.

Mașinal am pus titlul „viața noastră curentă“... și m'au luat gândurile: În adevăr, oare curgi tu, viața colectivă a aproape două milioane de suflete românești, care simt și cugetă, iar mai întotdeauna sufăr?... Cu durere îmi vine a crede că, dacă la prima vedere, tu nu scoți la iveală fapte însemnate ale mișcării intelectuale sau poporane, — totuși, în adîncimea ta, se împlinește neîntrerupt o vecinică și tainică lucrare a forțelor moleculare ale progresului universal!...

Intrînd în acest dialog cu însăși viața Basarabiei contemporane, arunc ochii în juru-mi: ce ne arată realitatea?

Alegerile pentru Dumă tot au mai ridicat nivelul intereselor obștești și au înviat nădejțile cele mai intime ale puținilor Basarabeni conștienți. Se vorbea că, odată cu deschiderea Dumei, se va pune capăt tuturor relelor locale și că reprezentanții din Basarabia, orî cine ar fi ei, vor participa totuși la munca spornică a parlamentului rusesc pentru binele țării natale... Atunci, se zicea, vom avea noi și o soluție satisfăcătoare a chestiei agrare; sub un regim nou democrat, se va deschide teren larg de muncă și discuție pentru Basarabeni, iar cu ajutorul instituțiilor „zemstvo“-ului și municipalității reformate pe baza votului universal, marea majoritate a acestei țări, Romîni, ridicăți culturalicește, vor ocupa în sfîrșit locul lor cuvenit în toate trebile Basarabiei... Și, cine știe? — poate că odată, chiar nu departe, vom ajunge și la ultimele noastre scopuri în această epocă istorică, cînd intrarea deputaților naționaliști din Basarabia în parlamentul Rusiei va schimba fața lucrurilor, și prin apărarea legală a intereselor noastre etnice și sociale vom deveni autonomi... Doară, de cînd deputații romîni au pătruns în camera maghiară, se ridică și se discută acolo tot mai des și mai aprins chestia naționalității românești; — cum să nu fie tot așa și pe la noi, cum guvernul central să nu ne satisfacă

legiunile noastre dorinți, pentru realizarea cărora am trimite odată în Dumă pe fruntașii noștri?...

Și iată—alegerile au trecut, Duma s'a dechis, dar noi în loc de a avea la Petersburg apărători, avem dușmani, iar pe Basarabia o privește uimită toată lumea, ca fiind cuibul reacțiunii și vrăjmașa oricărei libertăți. În sprijinul politicii de reprimare și de rusificație, în ajutorul bandei negre, împotriva aleșilor națiunii, împotriva libertății de opinie, de cugetare—au sărit cei nouă deputați din Basarabia. Și, ce e durere și rușine pentru noi—primul loc printre dinșii îl ocupă P. Crușevan, pe care publicul Petersburgului îl cunoaște deja și îl întâmpină zilnic cu strigăte ca: „Măi, Moldovanule-țigane!“. Parcă nu era destul ca Rușii din Basarabia să întrebuițeze numele Moldovanului ca un cuvânt de ocară—iată o vedem și pe Rusia intelectuală disprețuind acest nume. Primii pași ai lui Crușevan în Dumă au slăbit risul în toată țara, încet reacționarismul lui, absolut absurd, nu mai provoacă nici o indignare, și acest „adevărat rus“, stilul patriei și al guvernului, tot mai mult ocupă locul în rubricile umoristice ca un clown politic extraordinar. Și totuși, Crușevan va rămâne în veci o pată neștersă pe drapelul nostru al Românilor din Basarabia: l'am pierdut ca forță a noastră mare și firească, l'am îngropat pe acest om capabil și cu energie, încă de atunci când el a renunțat la neamul lui, declarându-se „adevărat rus“. Mai jos nimene nu mai poate cădea. Scriitor de mahala rusească, din Chișinău, el a știut bine să bată în struna demagogică și a fost ales ca deputat al Chișinăului cu ajutorul voturilor.... morților. Ce victorie lesne obținută și spre marea bucurie a numeroșilor săi prieteni!...

Tot astfel vedem întrați în Dumă și pe cei opt deputați*) din Basarabia provincială, care se poartă acuma în parlament ca cei mai bravi și neîntrecuții—singurii și unici—patrioți ruși. Discursurile lor au un succes monstru și în momentul acesta publicul din Rusia întreagă se ține de burtă rîzînd, iar mulți întreabă: păi, unde, mă rog, este Basarabia asta? nu-i cumva în Africa centrală? Tocmai această întrebare ani ceit-o într'o gazetă rusească...

Toți acești opt deputați sînt înscrși în „partidul centrului din Basarabia“, o organizațiune, care stă și prin programul ei și prin legături personale aproape de „liga poporului rus“. Din acest partid fac parte mai toți agrarieni din Basarabia. Mișcarea liberatoare și cea țărănească i-a speriat pe toți aceia care au interes ca actualul regim să se menție. Și numărul lor în Basarabia e mare, iar puterea lor e și mai mare. Împreună cu asemănătoare partide din Rusia „partidul centrului din Basarabia“ ia parte la o conspirație vastă și puternică întinsă până la curtea din Peterhof. Organele lor de presă, cum e de pildă „Drug“ („Amic“) al lui Crușevan, se topesc de dragoste pentru țărănime și popor; agitînd de-

*) Sinaidino, grec; Purișbevic, ruman; Demianovici, armean, etc....

ciis și zgomotos pentru răspîndirea ideilor rusificării, ele știu bine a folosi propaganda aceasta în favoarea lor în timp de alegeri. În special țărănimea basarabeană, nenorocită și înapoiată, lasă să o măgulească agenții electorali ai agrarienilor „poporaniști”, promițîndu-i și pămînt și scăpare de biruri etc.

Cauza însă mai principală a succeselor electorale obținute de „partidul centrului” în Basarabia este deplinul devotament, pe care îl manifestează pentru acest partid toate „zemstvoudurile” Basarabiei, aceste „reprezentanțe regionale”, pline de boerii „centrovici” și clientela lor. Vorbim de alcătuirea listelor electorale și executarea procedurii alegerilor pentru Dumă, care lucru stă în mina tocmai a „zemstvoudurilor”. Încă toamna trecută au avut loc alegerile în „adunările județene ale votărilor de zemstvo” și am fost însumi mărtor ocular cum ținta sfințea mijloacele: nici un mijloc nu era uitat pentru stîrpirea micii opoziții, care ar fi putut stînjiți „partidul centrului” în viitoarele alegeri imperiale. Și reacționarii au reușit cu desăvîrșire; elementele lor au fost alese, deși cu ajutorul multor nelegiuiri și abuzuri, iar dispoziția alegerilor pentru Dumă a căzut și ea în mina lor. Între altele și subsemnatul nu am putut participa la vot... Astfel zemstvo, această instituțiune care a dat, chiar în Basarabia, de atiteaori dovezi de liberalizm, s'a găsit în mijlocul dezlănțuirii șovinizmului rusesc de aci, lipsită de orice elemente nobile sau măcar cuviincioase. Dar „la războiu ca la războiu”, și pregătindu-se pentru campania electorală a Dumei, zemstvoudurile și boerii „centrovici” au întrebuițat mijloacele cele mai puternice, mai hotărîtoare, numai să se nimicească vrăjmașul lor: liberalii ruși din Basarabia și sătenii—răzășimea și țărănimea. La o parte toate datoriile locale ale „ocîrmuirii de sine”, la o parte medicina poporană, școli, tot ce e interes al obșteii și să se încingă patimile politice, operațiile agenților electorali, corupția prin favoruri de tot soiul pe deoparte, promisiuni pe de alta...

Într'asemenea împrejurări, „cu o asemenea nutră”—cum spune un scriitor poporan rusesc, Uspenschi—am intrat noi în alegeri...

Cum am eșit? S'a văzut aceasta...

Mai dăunăzi am cetit un articol în ziarul rusesc „Segodnia” („Astăzi”) prin care se pune întrebarea: „din ce cauză în Basarabia au învins tocmai reacționarii”,—și se răspunde că din cauza scoaterii din listele electorale a celei mai mari părți a răzeșimii (iar ce fel de antropofagi sînt răzeșii istică—însăși gazeta din Petersburg, o recunoaște, că nu știe). I-am trimis o categorică desmințire: nu, de o mie de ori nu! Ne-au învins pe noi, nu reacționarii, ci întunericul secular, acea rușinoasă înapoiere națională și mintală, acea dormire groaznică, în care zace Moldovanul nostru—starea aceasta pasivă de spirit și de trup ne-a învins pe noi!... Nu-i vorba: și administrația locală are de fapt o puțință să înscrie pe cine-i place în listele electorale; dar și cu toată omiterea unei întregi categorii a alegătorilor, noi avem atîtea voturi răzeșești, încît nu ju-

mătate, dar a patra parte dacă s-ar fi putut realiza dreptul lor de vot,—am fi ales toți deputații din Basarabia—Romîni, deci progreșiști....

Mi-aduc aminte de primele alegeri ale Dumei acum un an : a fost lucru nou de tot, orașenii ca și sâtenii mergeau ca în dodii, cu frica obicinuită în Rusia, așteptînd dintr'un moment într'altul ca să fie arestați... căci ce e mai ușor la noi, decît să-ți faci un „proces administrativ“ de agitație ? Și totuși, însuflețirea Moldovenilor a fost altă de efectivă încît în cinci județe moldovenești ei nu au ales ca imputerniciți decît numai pe ai lor, pe răzeși sau țărani. Iar aceștia, la rîndul lor, au știut să aleagă pe progreșiști în Dumă și în primul rînd pe Sefer, învățător rural, ca reprezentant al țărănimii basarabene, care a iscălit împreună cu doi tovarăși din Basarabia—„cadeții“ Liținschii și Ianovschii—faimosul manifest din Viborg.... Mi-aduc aminte cum țărani moldoveni citeau atunci cu o mare lăcomie niște proclamații ale partidului constituțional-democrat (C.—D.), spunînd naiv : „apoi foarte bine-î scris și se începe *Cu Dumnezeu*“ *). Mi-aduc aminte, în sfîrșit, cum înaintea de deschiderea primei Dume, partidul C.—D. ținuse un congres la Petersburg, unde au luat parte și doi *Moldoveni* din Basarabia : unul din partea intelectualilor locali, altul din a țărănimii basarabene—Ion Codreanu din Ștefănești (jud. Soroca).—Și iată că în alegerile trecute—nici o mișcare, nici o însuflețire.... Se părea că anul întreg de educație politică, cu dizolvarea Dumei și cu multe altele ar fi avut o influență asupra Romînilor din Basarabia ; că conștiința politică ar fi început să se clarifice în mintea răzeșoie a țăranelor noștri. Ar fi fost destul, doară, să se adune masele răzeșimii la întrunirile alegătoare, ca reușita să fie sigură, garantată. Dar nu s'a întîmplat aceasta. Și iată, stăm astăzi îndurerăți și rușinați față de lumea întreagă, și e de prevăzut că și în viitor, dacă nu se va porni o luptă culturală la noi, dacă nu se va manifesta nici o mișcare conștientă—chestiunile vitale ale existenței noastre vor fi șterse de la ordinea zilei și vor reuși în alegeri totdeauna persoanele voite de guvernul rusesc. Lipsa de organizațiune, de presă, ne-a condamnat de la început. Nici programele teoretice, care nu au nici un farmec pentru popor, nici mișcarea păturii înaintate a populațiunii, nu vor îndrepta greșala aceasta comisă până acum de Basarabeni. Trebuie să ne agităm neconținut, de la un capăt la altul al țării, trebuie ca fruntașii noștri să se pună în capul mișcării și să se scoboare toți intelectualii în mijlocul maselor populare, ca să ispășim inacțiunea noastră infamă de până acum....

Politica generală în Basarabia se ține mereu pe calea liniștei și nu dă loc la tulburări ca în alte părți ale Rusiei. Pe cînd în restul imperiului rus ca din pămînt răsar pretutîndeni oameni înarmați cu bombe și revolvere,—la noi toate se petrec aproape ca și înaintea. Și în capitala acestei țări fericite iară domnește cea mai perfectă liniște.... pe socoteala

*) Fiecare tipăritură a partidului *cadeților* se începea cu două litere : C.—D.

miilor de sate, cufundate în beznă, pradă miriadelor de microbi ai tuturor boalelor fizice și sufletești.... Să ne uităm la Saratov ori Novgorod: o populațiune aceeași ca și în guberniul întreg, cu legături statornice, firești, cu interesele comune; orice mișcare de idei sau economică se înlănțuie imediat din capitala regiunii la toată suprafața ei. Schimbul cel mai vital al forțelor și gândurilor.... Dar la noi? Chișinăul, cetatea rusificării, fără nici o suflare a spiritului național românesc, iar după barierele lui, începînd marea romîniei „de la Nistru până la Prut” și sute de kilometri mai departe spre Apus.... Această masă e vrăjmașa tăcută a Chișinăului, și el dușmanul ei. Tribunalul și justiția lui, guvernatorul și supravegherea lui,—departe; plîngerile Moldovenilor sosesc aci tirziu și nici o rază de lumină, nici o suflare de reînviere națională nu vine să străbată în poporul român de la capitala unei țări romînești....

Asta-i viața noastră curentă....

Este lucru obicinuit, cînd se începe vorba de școli din Basarabia, să ni se arăte din partea rusofililor că în privința învățămîntului rural, noi stăm paralel cu restul Rusiei (mare cinste!), adică avem țărănimea ignorantă, dînd ca și în Rusia 80 la sută analfabeți. Dar să nu se uite o simplă notiță: pe cînd în Rusia, *Rușii* învață cu litere rusești în limba rusească,—la noi *Moldovenii* sînt siliți să facă din asemenea metodă o adevărată scamatorie, în urma căreia ei abia știu numai literele rusești. Citirea și scrierea romînească însă lipsește cu totul și starea aceasta de lucruri este extrem de întristătoare. Ne aflăm într'o inerție desăvîrșită, cu tendința de degenerare a gustului limbii materne. Vedem neîncredere și chiar împotrivire din partea țărănilor la înființarea școlilor în principiu: am ajuns până acolo încît auzim că școli rusești nu ne trebuie din cauză că au învățatură streină, „turcească”, iar pe de altă parte nu ne trebuie nici școli romînești, de oarece nu ne vor folosi la nimic, fiindcă toate manifestările vieții poartă o înrădăcinată pecete rusească. O, ironia soartei! De altfel, vedem încă această stare de lucruri susținută de mai toți preoții și de marea parte a învățătorilor rurali. În Transilvania și Macedonia, învățătorul și preotul sînt adevărații apostoli ai luminii și culturii daco-romîne! Nu tot așa e în Basarabia. Aici avem o preoțime cu inima împietrită, uitată de Christos, ridicînd în slava cerului pe Crușevan și vărsînd lacrimi de crocodil pentru „nenorocii noștri țărani, amenințați de măgulirea Jidanilor și revoluționarilor”. Discuția cu dinșii e aproape inutilă.... „și nu va mai rodi nisipul....” ei nu vor forma în viitor decît un partid clerical împreună cu cel rusesc. E numai de mirat, cum rămîne într'asa innapoiere tagma întreaga a acelor chemași la răspîndirea unei „vești, ce va libera popoarele”. Ultimul timp doară a clătînat multe convingeri; și multe spirite conservatoare de azi se află sub înfrurirea dătătoare de viață a democratizmului, și numai preoții basarabeni nu simt acest democratizm adînc al maselor populare, prin munca cărora au ajuns apostoli.... ai reprimării și rusificării....

Ce să mai vorbim de atitudinea slujbașilor administrativi față de Moldoveni și de interesele lor? Deși sint printre ei mulți Romini get-beget, toți sint deopotrivă străini sufletește de poporul întreg, în mijlocul căruia trăesc. Uitînd că guvernul binecuvîntat e azi într'un hal disperat și mine pierdut, administrația Basarabiei îi slujește cu adinc devotament, iar interesele „partidului centrului” domnesc și asupra așa ziselor „datorii legale”. Marea parte a administrației sint simpli agenți politici ai „centrului”, iar dacă ne-am aminti că în mina și puterea administrației stă totdeauna siguranța, onoarea și libertatea cetățenilor și că poliția rusească niciodată nu știe să-și facă datoria fără a comite ilegalități și fapte brutale,—apoi ne-am putea închipui ce fel de lucruri „constituționale” se petrec la noi....

Și iată că, împotriva acestor rele, împotriva manifestărilor de reacționarism de tot soiul—preoțesc, administrativ etc.—totuși și Basarabia își ridică, în mijlocul acestui tablou negru, o mică și slabă grupă opoziționistă și protestantă—tinerimea noastră locală—Ruși, Evrei și Moldoveni.... Este o formație cu un caracter pur contemporan rusesc, o generație educată sub năvălirea revoluției, însușindu-și toate curente de idei, care domnesc prin universitățile din centrele însemnate intelectuale ale Rusiei. Jos ocîrmuirea huliganilor!—ecoul acestui strigăt a ajuns deja pe malurile Nistrului, Bicului, Răutului.... Din inima clocotitoare a Rusiei, tinerimea noastră aduce cu ea o alarmantă chemare la răzvrătire și intră cu dînsa în satele și țigușoarele Basarabiei și....

— Așteptați, oare, un mare efect, un tablou istoric, nărej, al răzvrătirii?... Zădarnic! Tocmai în Basarabia contemporană, unde acumă parcă nici florile nu înfloresc, nici pasările nu cîntă,—chiar și focul divin al prelestării se stînge repede, beteag.... Românul nostru, neînțelegînd, necitînd și neauzînd nimic din cele ce se petrec împrejură-i, Românul nostru crede că țarul și guvernul sint buni și milostivi, că el trebuie să fie ludul aparținînd împărăției rusești.... Și ca consecință a acestei stări de spirit, vedem pe malurile Bicului și Răutului rătăcind puțina tinerime basarabeană, istovindu-și sforțările în încercări zadarnice, fără înțelegere reciprocă cu poporul, rămasă departe de aplicarea adevărată a energiei ei la trebile țării natale. Iar generația mai în vîrstă o privește de pe un colț de fereastră ca pe frumoasele idealuri pierdute ale tinereții sale: și noi, spun bătrînii, ne-am educat rusește, și pe lingă noi a trecut lumea întreagă a sufletului poporului nostru, și noi am pierdut cheia dela lăcata care închide inima lui....

Toți intelectualii din Basarabia, ori cine ar fi ei prin origină, privesc încă totul prin prizma rusească și combat reacțiunea locală prin mijloacele obicinuite partidelor rusești, cu care stau în legături reale. Fără atingere cu poporul compact, neluminat, ei își cheltuesc puterile lor în lupte sterpe cu a tot puternicii „centrovici” și cu agenții guvernului. Sint toți „căzuți la bănuială” iar dela alegeri încoace stau învinși, zdrobiți și dezuniți....

Avem o instituțiune națională în Basarabia: „Societatea moldovenească pentru cooperarea instrucțiunii poporane și studiarea țării basarabene”, înființată acum mai un an, cu un statut confirmat de guvern și foarte viu, dar se vede că-i condamnat să rămie literă moartă. Cei înscrși în societatea aceasta sint mai toți străini de o vie idee națională, căci altfel nici nu e de înțales cum o societate cu 300 de membri, aproape exclusiv proprietari mari, să rămie, să zacă un an întreg în inacțiune. Cum se poate ca un lucru nou și sfînt, așteptat de o sută de ani, să nu se dezvolte? Și iată în Basarabia este totul posibil.... Imi pare că societății acesteia i se impune oarecare însuflețire nouă. Mai întâiu să se apropie de popor, să umple însăfîșit această prăpastie adîncă, care desparte amîndouă părțile rominești din Basarabia — sau mai bine, trei părți: boerimea, burghezimea și țărănimea. Contrariu afirmărilor obicnuite, imi permit a spune că toate aceste categorii sociale se pot uni sub umbra strălucită a ideei naționale, a renașterii poporului basarabean.

Activitatea strict culturală, pe care o poate desfășura o asemenea societate, ar putea învinge toate piedicile: și neîncrederea în sferele oficiale și atitudinea cam vrăjmașă a elementelor conservatoare moldovenești. Din punctul de vedere al vulgarei minți sănătoase — să între numai în societatea asta *toți Moldovenii* din Basarabia — lucrul va reuși, căci punctele de divergență nu exclud puțința de colaborare frățească, care singura poate garanta societății o forță morală pentru păstrarea și dezvoltarea limbii și naționalității. Numai începînd a păși pe o asemenea calc, fruntașii noștri (cîți sint?) vor obține ceva....

Dară e trădător cuvîntul acesta — *ceva*. De cite ori l'am auzit eu printre intelectualii noștri și chiar la o adunare a sus numitei societăți... De cite ori ies oamenii în arena obștească, avînd într'o chestie o soluție de aceeași forță: trebuie cu prețul celor mai mari sacrificii să se facă ceva!... Dă doamne ca să nu se întâmple astfel cu viitorul societății și al partidului (visul!) rominesc din Basarabia! Și mare lucru stă înainte! Dacă va fi reformată odată partea interioară a organizațiunii acestei societăți, unicei instituțiuni naționale la noi, atunci vom ști a împlini dorințele, deși înconșiente, ale Moldovenilor. Ținîndu-ne de angajamentul strict cultural, vom putea aduna fondurile necesare, vom putea urmări scopurile noastre civilizatoare, pentru a orîndui armonia în mișcarea noastră istorică.

Sînt însă și acuma între membrii acestei societăți cite-va personalități, care ar putea-o stabili pe baze largi, atrăgînd membri activi și menținînd înțelegere reciprocă; dar, din nenorocire, nu e într'înșii nici unul, care în fața scopurilor sfinte să renunțe la natura de cameleon politic: azi sînt pentru proceduri holăritoare, mîne sînt contra și, așa, sînt vecinic nehotărșiți, întîrziști. E o boală de care suferim cam de multă vreme și nu știu, zău, dacă ne vom lecu cîndva: dacă vom găsi odată în mijlocul sărăciei de oameni, pe care o simte țara aceasta, oameni cu energie, autoritate și simțul răspunderii reclamate de necesitățile istorice....

Cer ertare celtitorilor, că le răpesc atita loc și timp cu „revărsarea” tristeței mele cam pur personale... mă doare!...

Boerii noștri de neam... cu cîteva excepțiuni, au teamă de ideile noi, teamă de schimbare, de reforme, de tot ce cere o oarecare încordare de minte... Mulți nici nu trăesc aci, ci încă din tinerețe s'au lipit de Paris sau de Riviere, unde, pierzîndu-și deja vloga, își pierd și averea. Cîte odată se exprimă, în auzul tuturor, că sînt Romîni get-beget, că tind spre România liberă... iar acasă fantazează de dragul limbii romînești—și totuși nici un interes pentru literatura sau arta romînă... Uxeori cînd orchestra într'un bufet din Chișinău cîntă o doină: — trage mîi, trage mîi—strigă cu lacrimi în ochi boerul nostru băsărăbean de neam... Alita... Nici o atingere cu poporul de jos: cușma din cap! Nici o dare de seamă de groaznicul întuneric ce cuprinde poporul înstrăinat: cu dezvoltarea conștiinței la țărani, crește și pericolul izbucnirii revoltelor agrare... Amor teoretic, în practică însă, formule deșarte sau brutale — iată sentimentul boerimii noastre față de popor. Aici stă și explicația relațiunilor dintre boerii moldoveni și progresiștii sau „cadeții” ruși din Basarabia.

De cînd s'a început la noi vorba despre o mișcare moldovenească, care lucru se părea atît de firesc și inevitabil, liberalii ruși locali s'au declarat din primul moment partizani ai dezrobirii național-politice a Moldovenilor. Și în toată Rusia, masele liberale se unesc azi cu grupurile naționaliste. În răsîmpul ullimului an, anîndouă campaniile electorale au dat multe dovezi că pentru reușita reală a opoziției, nu se poate ignora nici un curent de fuziune între partidele naționale și cele liberale și constituționale. Lucrul e foarte firesc. Chiar și învierea și progresul Basarabiei depind acuma pe deplin de înrădăcinarea regîmului constituțional. Mai ales la noi, înțelepciunea politică ne comandă să încheem o înțelegere cu liberalii, căci unindu-se forțele Moldovenilor cu dînșii—înfrîngerea „centrului” ar fi fost aproape sigură. Dar apropierea reciprocă pentru a se da lupta împreună este oare posibilă în Basarabia ?... Oare a tot credincioșii Moldoveni din Basarabia ar fi putut scuza „cadețiilor” cel mai mare păcat al lor: iscălirea „manifestului din Viborg” ? După dizolvarea Dunei, pentru barbații cei mai de seamă dintre liberalii basarabeni și care au iscălit acel manifest—Ianovschii, Sișinschii și Sefer—s'au închis toate ușile, tocmai ale tuturor Moldovenilor; s'au pornit înjurături, persecuțiuni, contra acelor care au lucrat cum au știut pentru binele Moldovenilor noștri, ridicînd în Duna chestia agrară din Basarabia, expunînd-o pe baze largi, raționale și sănătoase. Și iată vedem încă, cum nobilimea Basarabiei, boerimea noastră, condusă de „adevărații Ruși” dintre Moldoveni, Polonezi, Greci și Armeni,—excluse din această castă nobilă pe doi ai săi trădători: Sișinschii și Ianovschii. Acest procedeu, dictat de vederi strîmte, de interese feudale, a aruncat pe nobilimea Basarabiei disprețul întregii Rusii intelectuale...

Dar, putem oare nădăjdui că asta va rămîne o unică pagină „strălucită” în istoria activității noastre boerești ? Iată vine în grabă și dizol-

varea celei a doua Dume, împrejurările vor cere din nou o luptă comună și trebuie să fim preparați... Nu știu însă, există oare o forță la noi, căreia i-ar fi cu puțință să intre cu ramura de măsline între Moldoveni și liberalii ruși, ca să li propună o conlucrare comună a tuturor elementelor de opoziție din Basarabia, în viitoarea campanie electorală? În orice caz, mă simt în drept să spun un lucru: cit timp ar fi armonie între cele două forțe vii din Basarabia, tinăra chestie națională nu ar suferi și succesul ar trebui să fie al Românilor...

Viața noastră curentă...

Pe cînd noi, sus, stăm pe același loc cu degetul în gură și disprețuim liberalismul Rușilor, pămîntul tot fuge de sub picioarele noastre. Basarabia țărănească se rusifică din zi în zi. Am arătat acest intristător fenomen în presa Romîniei („Adevărul“), am arătat destul de deplin, cum stăm noi nemișcați și permitem să se răspîndească noile forme ale iobăgiei sufletești, ale rusificării, care se lățește încetul cu încetul, peste toate manifestațiunile vieții noastre. „Liga poporului rus“ ajutată de toate lepădăturile lumii își înființează subsecții prin toate satele moldovenești. Serbările, băutura, steagurile Ligei, cocardele ei și cuvîntările patriotice împotriva tuturor „nerușilor“: a evreilor (! în primul loc !), revoluționarilor, studenților, liberalilor etc., fac o mare impresie asupra imaginațiunii sătenilor. Așijerea din partea preoților și tuturor ciocoilor li tulbură rațiunea și orbește simțul moral; și cine știe cînd se vor lua, însfirșit, măsurile necesare pentru a stăvili curentul neînfrînat al uitării de neam, de tradiție, de trecut și viitor. Ne vedem, în perspectiva îndepărtată, într'o luptă foarte grea; nouă ni stă înaintea necrezute dificultăți pe calea îndeplinirii misiunii noastre istorice: cu ce fel de sacrificii vom prefăce pe Moldovanul rusificat într'un Romîn viu?... În tot cazul,—jos mișelia! Nu stătem fii vitregi ai istoriei, dacă tocmai nouă ne stau înaintea problemele mărețe... Firea omului se cunoaște mai ales în vreme de primejdii, și vom jertfi oare pentru lupta cu primejdiile vieții curgătoare, toată viața redeșteptării noastre naționale?...

Chișinău, 13 Martie 1907.

Alexis Nour.